

те так просто й сказав до гласних: „Коли ви не пошлете телеграму, то через двадцять чотири години я вже тут не буду“. Розуміється, гласні, як люде добрі, не хотіли „топити“ безневинних людей й посилали телеграми. А в Петербурзі на підставі цих телеграм складалась реляція, з яких видно було, що земський закон дуже припад до впадоби місцевій людиності й що вона ним дуже задоволена.

Після цих цікавих подробиць справедливо було б чекати яких-небудь змін у земській проекції, якого було внесено на обміркування Думи. Дійсно, є чутка, що такі зміни будуть. Кажуть, що д. Козовцев сам ніколи не був прихильником цього закону, а що зовсім скасувати його він не може, то в нім будуть пороблені деякі зміни, щоб знизити найбільш його хибі. Отже все питання тепер у тім, які саме зміни буде пороблено. Слідна зміна, якою громадянство могло б хоч трохи задовольнитись—це скасування курій і заведення пропорційальної системи, прити не на основі маткової цени, а на основі етнографічній. Розуміється, така реформа вимагає признання української людиності за окремих етнографічну одиницю. Нічого й казати, що це—фантастичні мрії. Але без такої поправки не можна сподіватись, щоб земський закон після нових змін зробився кращим, ніж він є тепер.

На двох стільцях.

Один з кращих російських „журналів“ місячника „Русская Мысль“, завіз з якогось часу окремих відділів „Письма о национальностях и областях“. Як і показує сама назва відділу, має він дебатувати всякі питання, тісно зв'язані з національною справою в Росії. Такі заходи шановного місячника мають, на нашу думку, велику симптоматичну вагу, ще раз показуючи, що до національної справи російське громадянство перестає ставитись односторонньо, негативно чи просто байдужо, як це було за недавніх часів, що воно вже не одмагчється од неї, а пробує розібрати її й якоюсь іншакше, ніж досі було, вирішити її питання, що вона веде за собою. Все ж це добре, не вважаючи навіть на те, як саме ті питання вирішуватись. Всякі хибі, хитання й помилки тут деяка річ, мусять траплятись, як і деяка неконсенсуальність та непродуманість висновків. Справа для росіян, можна сказати, зовсім нова і докля нова стіна на шляху повний і справедливий шлях, повинно не трохи може часу пройтись і не мало творчої роботи витратитись. Аби охота та сила була, а правда виявиться...

Серед глянців „Письма“ в останній (IX) книжці „Русской Мысли“ знаходимо статтю д. Старосельського, що зачіпає безпосередньо українські інтереси. „Земство и национальнотн отношения в юго-западном краі“—так авється згадана стаття. Знов же симптоматично те, що автор розглядає наше нове зметво на правобережній Україні в світлі національних стосунків, беручи на увагу насамперед місцеву українську людиність. Досі здебільшого її майже не згадувано в російській публіцистиці; „русское население“ краю покривало собою всякі національні одмінні і високо безжестно шутяину в трактованні справи, тим паче, що ту „русскость“ кожний міг розуміти, і справді й розуміти, по своєму. Ми знаємо, яку нап. „светопись“ на дії плутанині ввели були російські націоналісти під час реформування зметва та перших виборів. Це вже одно показує, як небезпечно кидати справу неосвітненого, на подалу кожному профіциту, що за-ради теплою жукта, ласого шматочка і взагалі кар'єрних своїх бажаннів поверне її так, що й не продиждеш серед тієї атмосфери брехлєв, вигадок та огидного лжюкостєв.

Інша річ, як саме д. Старосельський справився з своїм завданням. Автор безперечно добре знає місцеві стосунки й недавню історію нашого краю. Це два його змету правдиві з фактичного боку подавати відомості про національний склад людиності й національні стосунки на Правобережжі і навіть складати досить можливі прогнози про майбутнє. Але варазом д. Старосельський собі самому не уяснив самої суті тих стосунків, не розібрав, скажемо так, порівняючої ваги й вартості різних національних елементів і груп у краї, не виявив їх своїх симпатій—і наслідки з цього маємо досить сумні.

Особливо те треба сказати про думки д. Старосельського що до української людиності й української справи. Раз він говорить про неї з очевидною симпатією, зазначаючи нап. що „українское движение будет (власнесть) движением народным и демократическим, украинская интеллигенция выходит из народа близка ему по духу и в этом залог его успеха“ (ст. 79). Другим разом пробається знов же в цілком іншій озері нотки. „Мы,—пише трохи ранише д. Старосельський,—не отрицаем громадного значения русской культуры в юго-западном краі; мы приветствуем ее, мы вярим в ее великое будущее там“ (ст. 75). Навіть більше: автору „св сознательном“ доводиться констатувати чимало переходів на шляху цієї культури, коли вона пробує дійти до народу через школу; найбільшою з тих перешкод, які з жалем зазначає д. Старосельський, „является малорусский язык, на котором говорят крестьяне“ (ст. 68). Ще більше: автор бідається—„где явлей в достаточном количестве людей, которые ясно усвоили бы себе всю важность, необходимость и полезность насаждения русской культуры в краі, где почти 4/5 населения говорят на малорусском языке“ (ст. 75).

Що це таке—насувається питання? Адже одну справу тільки й можна рішати одним способом: або українська культура сама по собі має якусь вартість і тоді без оглядки треба її допомогати в її культурній місії; або такої вартості вона не має і треба цілком одкинути її й віддати перевагу тому, що звичайно звуть „русской“ культурою. Іншого вихода нема і не може бути: або—або. Але раз говорити про велику блучинну українського руху, другий—про таку саму блучинну обрусіння—це значить що найменше не „овольтець сть себя веткаго Алама“ до кінця, не додуматись, мовляв Драгоманов, до цього, не скинути з себе лана або тивонника. Сталося так, що „русская“ культура у нас ідентифікується з обрусівієм,—і цікаво нам би дізнатись, як обрусівіє українці чи проти його стоїть д. Старосельський та його одоумці? Ми дуже не певні, як саме відповість би автор, коли б це питання просто в голій своїй формі стало перед ним. Виглядає же „Кієвлянина“ у його страхі перед „развитієм украинфильства“. І являє не так надмірна проникливість націоналістичного органу, як неясність і плутанина в погляді самого д. Старосельського, що як думали „Кієвлянина“ йому власне чому його сказати. А в такому разі—де ж кінець-кінцем опиниться автор з уом своїм демократизмом та симпатією до місцевих народних мас?

До наших наслідків і не може достеменно позиція двох стільців, на яких разом сидять сїсти д. Старосельського. Зазначаючи цю позицію, ми не підсовуємо йому звичних негарних думок, ми цілком віримо в його щерість, в його бажання одверто висловити свої погляди. Ляхо тільки в тому, що думки у його справді не додумали до їх логичного кінця, не ввели в певну систему, не освітлені одним прищомом.

А це великі обдилося на їх вартості і теоретичній і практичній. „Это (українское) движение,—справедливо заважає д. Старосельський,—что бы ли говорили его противники, уже есть вь страви. Кокусственными мѣрами строгости и предельновою оно сжимается, отстрается, мы бы сказали, сть лица земли, и все же арбеть и растет. Его вѣйшая история—история правительственных предельноаний литературы и печати. Ее можна прослѣдить по хроникѣ правительственных распоряженій за послѣдніе годы. Его внутренняя история мѣлѣе замѣтна и далеко не так ярка. И однако она есть. Читая телеграммы о правданий юбилея Шевченка, которые печатались вь кіевских газетах, мы поражаемся, изъ каких только медвѣжьих утлов онѣ не приходили“ (ст. 73). Все це правда, і все це показує, що д. Старосельський з фактичною стороною українського руху ознайомлений досить добре. Треба ще передумати ці факти й поробити з них відповідні висновки,—то б-то до респіти скинути з себе центрилістично-обрусительні окуляри, ще заважає йому і проже дивитись на світ божий, затемняючи вартість самих фактів; треба рішуче звалити себе з двох стільців і якийсь один вибрати. Який саме—ледві чи треба говорити про це,

зважаючи на бажання автора, і ми лиш щиро побажемо йому як найшвидше звалити той стілець і як найміцніше на йому сїсти. С. С.

ПО РОСІІ.

— Смерть й військова повинність. Депутат Никольський звернув увагу військового міністра Суворовіна на те, що багато євреїв, які сїчилиши ванці школи, аустраляють перешкоди, коли хочуть поступити в військовою службу „вольноопредѣляющимися“. Міністр одповів, що він в цій справі нічого зробити не може, бо одповідає за свій полк звичайно командир його. Між иншим, військовий міністр повідомив депутата, що питання про увільнення євреїв в армії, яке підлягає праві партії, тепер саме розробляється. Військовий міністр, з Царського наказу, звернувся до всіх командуючих війською і окремими їх частинами з анкетою по цьому питанню, і тепер уже надіходять одповіді на це питання. Не виявляючи себе, вперед до розробки анкетного матеріалу прихильником того чи іншого напрямку питання, міністр висловив надію, що це питання будуть обговорювати в майбутню законодавчу сесію в Держ. Думі. Про це він цими днями буде мати розмову з В. Н. Козовцевим. (В. Г.).

— Тюрениі законопроект. Міністерство юстиції внесло в раду міністрів законопроект про зміну штатів головного тюремного управління і головного комісії по справі переписки арештантів. Мають на увазі для догляду за діяльністю тюремних лікарів заступити посаду особливого інспектора по медичній часті. На ці відатки прохачуть кредиту 238,358 карб. 68 коп. (В. Г.).

— Землеустройство. Починаючи од 15 октября цього року з державі мають одкрити 18 нових повітових землеустройтельских комісій в таких місцях: в Астраханській і Вологодській 1, в ятєвській губерній 2, калузькій 2, костромській 3, оловельській 3, с.-петербургській 1, пермській 4 і усурійській 1. (Власов, жор.).

— Ювілейні поштові маркі. Головне управління пошти і телеграфів думає випустити нові маркі, пригосуюванши випуск до 300-літнього ювілею дому Романових. На нових марках будуть вміщені портрети Царів. Покійний Столяков подав зразки марок на ухвалення Цареві, їх Высочайше затверджені. Найдорожчі маркі будуть по 5 карб., найдешевші—по 1 копіїці. На копіїчаних марках буде вміщено портрет Імператора Петра Великого, на двокопіїчаних—Олександра II, трьохкопіїчаних—Олександра III, чотирьохкопіїчаних—Петра Великого, 7 і 10 копіїчаних—Імператора Михайла II. На марках за 14 копіїчаних портрет Імператриці Катерини Великої, 15-копіїчаних—Імператора Михайла I, 20-копіїчаних—Імператора Олександра I, 25-копіїчаних—Царя Олексія Михайловича, 35-копіїчаних—Павла I, 50-копіїчаних—Імператриці Єлизавети Петровни, 75-копіїчаних—Царя Михайла Федоровича, 1 карбованець—московський Кремль, 2 карбованці—будинок Зимнього Дворця, 3 карбованці—дім Романових і 5 карбованців—портрет Імператора Михайла II. (Р. У.).

— Доля законопроектів про боротьбу з пияцтвом. Законопроект про передачу справи боротьби в народній пияцтвом од міністерства фінансів в руки зметов та городів мали розглядати в раді міністрів 27 сентября, але не розглядали, не вважаючи на те, що він був знайомий негайним. Кажуть, що ця несподівана затяжка сталась через те, що міністр фінансів не опочував законопроектів. Кажуть, що Козовцев покаже новий напрямок справи боротьби з пияцтвом, який буде більше відповідати замірам міністерства фінансів. (У. Р.).

— В Фінляндії. В Гельсінґфорсі мають відомості, що питання про відокремлення од виборської губернії 2-х приходів одкладено на невдовгий час. Законопроект про права руських в Фінляндії, а також законопроект про військовою виплату будуть розглядати в Держ. Думі в першу чергу. Сенат наказав не видавати газетам відомостей про ті справи, які надіходять в сенат і які вже лежать в сенаті. (Р. Са.).

— Про Ілюдора. Ілюдор подав скаргу міністрові внутрішніх справ на начальника головного управління пошти і телеграфів Сєваґ'євова за те, що поштова контора не прийняла його телеграмми Толстовському товариству, ви-